

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลาของแรงงานเด็กในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร

นางสาว เพชรรัตน์ อนันทวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาศึกษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974-569-299-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014553

FACTORS AFFECTING THE ALLOCATION OF CHILD LABOUR'S TIME
IN URBAN BANGKOK LOW INCOME HOUSING AREAS

Miss Petcharat Anantawan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-569-299-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลาของแรงงานเด็กในชุมชนแออัดของ
กรุงเทพมหานคร

โดย นางสาว เพชรรัตน์ อนันทวรรณ

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี ปิตยานนท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

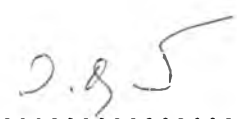

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ จุฑา มนัสไพบูลย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี ปิตยานนท์)

..... กรรมการ
(ดร. จิตกัทธ์ เกรื่อวรรณ)

..... กรรมการ
(นางสาววรวรรณ ธนพิบูลย์)

เพชรรัตน์ อนันตวรรณ : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลาของแรงงานเด็กใน
ชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร (FACTORS AFFECTING THE ALLOCATION OF
CHILD LABOUR'S TIME IN URBAN BANGKOK LOW INCOME HOUSING AREAS)
อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. สุมาลี ปิตยานนท์, 96 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรกเพื่อวิเคราะห์การจัดสรร
เวลาของแรงงานเด็กในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานครในการกระทำกิจกรรมที่ผ่านตลาดแรงงาน ซึ่ง
หมายถึง การทำงานในตลาดแรงงาน และกิจกรรมที่ไม่ผ่านตลาดแรงงาน ซึ่งหมายถึง การศึกษา การ
ทำงานบ้าน และการพักผ่อน และประการหลัง เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลา
ของแรงงานเด็กดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่าแรงงานเด็กส่วนใหญ่จัดสรรเวลาเพื่อการทำงานในตลาด-
แรงงานไม่มากนัก กล่าวคือแรงงานเด็กร้อยละ 85.4 ทำงานในตลาดแรงงานวันละ 1-8 ชั่วโมง
มีเพียงส่วนน้อยคือร้อยละ 14.6 เท่านั้นซึ่งทำงานในตลาดแรงงานเกินวันละ 8 ชั่วโมง สำหรับการ
จัดสรรเวลาเพื่อทำงานบ้าน พบว่าส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณวันละ 2 ชั่วโมง และมีชั่วโมงพักผ่อน
วันละประมาณ 15-16 ชั่วโมง ซึ่งนับว่าพอเพียงต่อความต้องการของร่างกาย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า
การจัดสรรเวลาเพื่อการทำงานทั้งงานนอกบ้านและงานในบ้าน รวมทั้งการจัดสรรเวลาเพื่อพักผ่อนของ
แรงงานเด็ก ส่งผลกระทบท่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของแรงงานเด็กไม่มากนัก
เนื่องจากแรงงานเด็กมีเวลาพักผ่อนเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้พบว่าแรงงานเด็กเหล่านี้
ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดสรรเวลาเพื่อการศึกษา เพื่อพัฒนาสติปัญญาและทักษะในการทำงาน แม้ว่าจะอยู่ในวัย
ที่ควรได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในสายสามัญหรือสายอาชีพ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน
ซึ่งในระยะยาวอาจมีผลกระทบต่อสังคมในแง่คุณภาพและผลิตภาพของแรงงาน สำหรับการศึกษาศึกษาปัจจัยสำคัญ
ที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลาของแรงงานเด็ก พบว่าถ้ารายได้ของครัวเรือน (ยกเว้นรายได้ของ
แรงงานเด็ก) เพิ่มขึ้น แรงงานเด็กจะมีชั่วโมงทำงานในตลาดแรงงานน้อยลง และแรงงานเด็กซึ่ง
กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนจะมีชั่วโมงทำงานน้อยกว่า เนื่องจากการทำงานอาจถือว่าเป็นกิจกรรมรอง
และถ้าอัตราค่าจ้างของแรงงานเด็กสูงขึ้น จะเป็นปัจจัยจูงใจให้ครอบครัวส่งเด็กเข้าทำงานในตลาด-
แรงงานมากขึ้น ส่วนอายุของแรงงานเด็กนั้น ถ้าแรงงานเด็กมีอายุมากขึ้น ชั่วโมงทำงานจะเพิ่มสูงขึ้น
ซึ่งสอดคล้องกับความจริงที่ว่า ถ้าเด็กมีอายุน้อยย่อมมีข้อจำกัดทางร่างกายในการทำงาน สำหรับประเภท
ของงานนั้น หากแรงงานเด็กทำงานอาชีพอิสระ จำนวนชั่วโมงทำงานจะน้อยกว่าแรงงานเด็กซึ่งทำงาน
ในสถานประกอบการภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมาย เนื่องจากงานอาชีพอิสระที่เด็กทำมักอยู่ในรูปของ
การช่วยกิจการของพ่อแม่ ส่วนประเภทของชุมชนแออัดนั้นพบว่าแรงงานเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่
ได้รับการปรับปรุงแล้วจะมีชั่วโมงทำงานน้อยลง เนื่องจากเป็นชุมชนที่องค์กรของรัฐและเอกชนได้ยื่นมือ
เข้าไปให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ กัน ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น

ผลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดในครั้งนี้ สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะทางด้านนโยบายในการ
แก้ปัญหาแรงงานเด็กในประเทศไทยต่อไป

ภาควิชาศึกษาศาสตร์.....
สาขาวิชา
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิสิต insris
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา Day
.....

PETCHARAT ANANTAWAN : FACTORS AFFECTING THE ALLOCATION OF CHILD
LABOUR'S TIME IN URBAN BANGKOK LOW INCOME HOUSING AREAS.
THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. SUMALEE PITAYANON, Ph.D., 96 pp.

This thesis has two objectives. First is to study the allocation of time of child labour in low income housing areas in Bangkok in both market and non-market activities. Second is to identify the important factors determining such time allocation.

Results of the study show that about 85.4 percent of child labour in low income housing areas allocated between 1-8 hours a day for market activities, only a small portion of 14.6 percent worked more than 8 hours a day. Major portion of child labour allocated about 2 hours a day in housework and has sufficient resting time of about 15-16 hours a day. It can therefore be concluded that child's allocation of time for both market and non-market activities and for leisure have little effects on their physical and mental conditions. However this study also found that major part of the child labour does not allocate enough time for education to improve working skills, even though they are at the age that should allocate their time for academic or vocational education either in school or out of school. This in the long run may have adverse social effect in terms of quality and productivity of labour force. For the study of the determinants of time allocation, it was found that if household's income increased allocation of time to work of child labour would become less. If the child is still in school, working hours will be less because work is considered secondary activity while schooling is the main activity. As for the child's wage, it was found that if the wage rate increased, it would become an incentive for household to send their children into the labour market. The longer working hours were found among children with older age which corresponds with the fact that children with younger age have physical constraints for market work. The children engaged in doing independent work were found to have less working hours than children working in an enterprise under Labour Law. This corresponds with the fact that their work was mainly to help in their parents' occupation. Types of low income housing area were also found to influence child labour's allocation of time in the way that in improved housing areas, working hours would be less since there were helps available from both government and private organizations in improving their living conditions.

The study results have significant implications for policy to reduce the problem of child labour in Thailand.

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี ปิตยานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจน รองศาสตราจารย์ จุฑามณี ไพบุญย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร. จิตตภัทร เครือวรรณ นางสาววรรรณ ธนพิบูลย์ (ผู้อำนวยการกองแรงงานหญิงและเด็ก กรมแรงงาน) กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง ดร. สุกัญญา หุตะเศรษฐี ซึ่งท่านทั้งหลายเหล่านี้ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ แก่ข้าพเจ้าด้วยดีเสมอมา ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ดร. สมชาย รัตน์โกมุท ซึ่งท่านได้ช่วยสละเวลาอันมีค่าแต่งเติมบทความให้สละสลวยมากยิ่งขึ้น จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

และที่ลืมมิได้ สำหรับ คุณปริพนธ์ อนันทวรรณ คุณปฐมพี อนันทวรรณ และคุณพีรพล อนันทวรรณ น้องชายที่รักทั้งสามคนของข้าพเจ้า ซึ่งได้ช่วยคัดลอกข้อมูล ตลอดจนลงโทษข้อมูลให้แก่ข้าพเจ้า ขอขอบคุณ คุณอวยเวทย์ วิวัฒน์ชาญกิจ เจ้าหน้าที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งได้ช่วยประมวลผลทางด้านคอมพิวเตอร์ ขอขอบคุณ คุณเบญจมาศ เล็กอุทัย เพื่อนที่ดีของข้าพเจ้าซึ่งได้ช่วยในด้านการประสานงานระหว่างข้าพเจ้ากับเจ้าหน้าที่สำนักงานสถิติด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณ คุณกัลยาณี ตันนุกูล เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ของบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณ คุณพรณี อมรวิทธิกุล ซึ่งได้จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี พร้อมกันนี้ ขอขอบคุณ คุณศิวศักดิ์ สินอวย คุณศิวพิชญ์ สินอวย และขอขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ ซึ่งท่านทั้งหลายเหล่านี้ได้สนับสนุนทางการเงินและให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าด้วยดีเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

และเนื่องด้วยการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ได้รับทุนการวิจัยบางส่วนจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย ข้าพเจ้าจึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มา ณ ที่นี้ด้วย

เพชรรัตน์ อนันทวรรณ

เมษายน 2531

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความนำ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	8
1.4 วิธีการศึกษา	9
1.5 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	9
1.6 ขอบจำกัดของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	10
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา	11
1.8 ลำดับการศึกษา	14
2 แนวความคิดและแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	15
2.1 ความนำ	15
2.2 แนวความคิดทั่วไปของการศึกษา	16
2.2.1 ทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	16
2.2.2 งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	20
2.2.2.1 งานวิจัยเรื่องการจัดสรรเวลา	20
2.2.2.2 งานวิจัยเรื่องแรงงานเด็ก	24
2.3 แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา	28
2.4 สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา	32
2.5 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	33
2.6 สมการที่ใช้ในการประมาณค่า	34

บทที่	หน้า
3	แรงงานเด็กในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร 37
3.1	ความนำ 37
3.2	ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแรงงานเด็กโดยตรง 38
3.3	ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของแรงงานเด็ก 44
4	การวิเคราะห์การจัดสรรเวลาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลาของแรงงานเด็ก ในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร 54
4.1	ความนำ 54
4.2	การวิเคราะห์การจัดสรรเวลาของแรงงานเด็กในชุมชนแออัดของ กรุงเทพมหานคร 55
4.3	การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสรรเวลาของแรงงานเด็กในชุมชนแออัด ของกรุงเทพมหานคร 72
5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ 77
5.1	บทสรุป 77
5.2	ข้อเสนอแนะ 80
5.2.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 80
5.2.1.1	นโยบายด้านแรงงาน 80
5.2.1.2	นโยบายด้านการศึกษา 82
5.2.1.3	นโยบายด้านเศรษฐกิจ 83
5.2.1.4	นโยบายด้านชุมชนแออัด 83
5.2.2	ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป 84
	เอกสารอ้างอิง 86
	ภาคผนวก 91
	ประวัติผู้เขียน 96

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานเด็ก จำแนกตามอายุและเพศ 39
3.2	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาของแรงงานเด็ก 40
3.3	แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทของงานที่แรงงานเด็กทำ 41
3.4	แสดงจำนวนและร้อยละของอัตราค่าจ้างของแรงงานเด็กต่อชั่วโมง แยกตาม ประเภทของงานที่แรงงานเด็กทำ 42
3.5	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาของบิดา 45
3.6	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาของมารดา 46
3.7	แสดงจำนวนและร้อยละของสถานภาพการทำงานของบิดา 47
3.8	แสดงจำนวนและร้อยละของรายได้ของครัวเรือน ยกเว้นรายได้ของแรงงานเด็ก เฉลี่ยต่อคนต่อวัน 48
3.9	แสดงสัดส่วนของคนทำงาน (ยกเว้นแรงงานเด็ก) ในครัวเรือน 49
3.10	แสดงจำนวนและร้อยละของขนาดของครัวเรือน 51
3.11	แสดงจำนวนและร้อยละของหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนต่อหัว 52
3.12	แสดงจำนวนและร้อยละของเด็กอายุ 0-7 ปีในครัวเรือน 53
4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงทำงานของแรงงานเด็กต่อวัน 56
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงที่ใช้เพื่อการศึกษาของแรงงานเด็กต่อวัน 57
4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงทำงานบ้านของแรงงานเด็กต่อวัน 58
4.4	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงพักผ่อนของแรงงานเด็กต่อวัน 59
4.5	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงทำงานของแรงงานเด็กต่อวัน แยกตาม อายุและเพศ 60
4.6	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงการศึกษาของแรงงานเด็กต่อวัน แยกตามอายุและเพศ 62
4.7	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงทำงานบ้านของแรงงานเด็กต่อวัน แยกตามอายุและเพศ 65

ตารางที่	หน้า
4.8	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนชั่วโมงพักผ่อนของแรงงานเด็กต่อวัน แยกตาม อายุและเพศ 66
4.9	แสดงจำนวนและร้อยละของชั่วโมงการศึกษาของแรงงานเด็ก (ต่อวัน) แยกตาม ชั่วโมงการทำงานของแรงงานเด็ก (ต่อวัน) 68
4.10	แสดงจำนวนและร้อยละของชั่วโมงการทำงานบ้านของแรงงานเด็ก (ต่อวัน) แยกตามชั่วโมงการทำงานของแรงงานเด็ก (ต่อวัน) 69
4.11	แสดงจำนวนและร้อยละของชั่วโมงพักผ่อนของแรงงานเด็ก (ต่อวัน) แยกตาม ชั่วโมงการทำงานของแรงงานเด็ก (ต่อวัน) 70
4.12	สมการถดถอยของการจัดสรรเวลาเพื่อการทำงาน (T_W) เพื่อการศึกษา (T_E) และเพื่อพักผ่อน (T_L) ในแต่ละวันของแรงงานเด็กในชุมชนแออัดของ กรุงเทพมหานคร 73
ตารางภาคผนวก ก.	เมตริกแสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (correlation) ระหว่าง ตัวแปรในสมการที่ (1) ของตารางที่ 4.12 92
ตารางภาคผนวก ข.	เมตริกแสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (correlation) ระหว่าง ตัวแปรในสมการที่ (2) ของตารางที่ 4.12 93
ตารางภาคผนวก ค.	เมตริกแสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (correlation) ระหว่าง ตัวแปรในสมการที่ (3) ของตารางที่ 4.12 94
ตารางภาคผนวก ง.	เมตริกแสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (correlation) ระหว่าง ตัวแปรทั้งหมดในตารางที่ 4.12 95